

Тоцька О. Л.

доктор економічних наук, професор, професор кафедри менеджменту Волинського національного університету імені Лесі Українки, Луцьк, Україна, Totska.Olesia@vnu.edu.ua
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4748-2134>

Титаренко І. О.

здобувач освіти другого (магістерського) рівня вищої освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки, Луцьк, Україна, ivanna.tytarenko@gmail.com
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0004-4507-7164>

ФІНАНСУВАННЯ ОСВІТИ УКРАЇНИ З БЮДЖЕТІВ РІЗНИХ РІВНІВ В УМОВАХ ВІЙНИ

Анотація. Статтю присвячено дослідженню особливостей фінансування освіти України з бюджетів різних рівнів в умовах війни. У роботі використано методи систематизації, порівняння, горизонтального та вертикального аналізу для вивчення абсолютних і відносних показників фінансування освіти з державного й місцевих бюджетів. Наведено вартісні показники зруйнованих і пошкоджених унаслідок війни активів сфери освіти та науки. Систематизовано й проведено порівняння показників видатків на освіту з бюджетів різних рівнів у 2020–2022 рр. Виявлено, що у 2022 р. видатки на освіту з Державного бюджету України були меншими, ніж у 2021 р., на 8,35 %, причому скорочення фінансування спостерігалось за всіма її видами, крім професійної (професійно-технічної) освіти, інших закладів і заходів у сфері освіти. Видатки на освіту з місцевих бюджетів у 2022 р. теж істотно знизилися – на 6,76 %, причому зменшення фінансування відбулося за всіма її видами, за винятком професійної (професійно-технічної) освіти. За результатами порівняльного аналізу видатків на освіту з різних бюджетів, у місцевих бюджетах вони були більшими, ніж у держбюджеті: у 2020 р. – у 3,77 раза, у 2021 р. – у 3,9 раза, у 2022 р. – у 3,97 раза. Рекомендовано закладам освіти всіх рівнів здійснювати диверсифікацію джерел фінансування, а органам державної й місцевої влади – активно залучати кошти міжнародних організацій і благодійних фондів.

Ключові слова: фінансування, освіта України, державний бюджет, місцеві бюджети, видатки.

JEL classification: G00, I22.

DOI: 10.32987/2617-8532-2023-3-34-44.

Унаслідок російського вторгнення в нашу державу в лютому 2022 р., сфера освіти України зазнала серйозних руйнувань і втрат. Зауважимо, що до початку повномасштабної війни сфера освіти вже впродовж двох років функціонувала в умовах пандемії та карантинних обмежень, пов'язаних із поширенням COVID-19. Тоді першочерговими завданнями були створення безпечного середо-

вища та впровадження дистанційної форми навчання. А після початку повномасштабної збройної агресії рф ситуація в освіті України ще більше ускладнилась, а питання безпеки освітнього середовища й дистанційного навчання залишилися актуальними. Зважаючи на нові виклики, що постали перед освітою, виникла потреба адаптувати освітній процес до цих умов. Окрім того, війна в на-

© Тоцька О. Л., Титаренко І. О., 2023

шій державі змінила підхід до фінансування освіти, адже після її початку частину видатків держбюджету, призначених на фінансування освіти, було спрямовано на потреби армії.

Окремі аспекти фінансування закладів різних рівнів освіти в Україні висвітлили такі науковці: В. В. Гапон, О. А. Барабаш, К. Г. Читаєва – вплив євроінтеграційних процесів на перспективи реформування фінансової системи у сфері загальної середньої освіти України [1]; С. Л. Лондар, В. Є. Бахрушин, Л. П. Лондар, В. В. Гапон, Н. Б. Пронь – можливості вдосконалення бюджетного забезпечення розвитку шкільної освіти в Україні [2]; Н. В. Починок, І. Д. Бенько, С. В. Сисюк – особливості фінансового забезпечення закладів фахової передвищої освіти (коледжів) [3]; Тоцька О. Л. – фінансово-інвестиційне забезпечення розвитку вищої освіти України [4], фінансові аспекти наукової діяльності закладів вищої освіти в регіонах України [5], фінансування наукової роботи в аграрних університетах України [6]; К. Г. Читаєва, Л. Г. Булгаріна – фінансові потоки в системі вищої освіти, котрі впливають на якість освітніх послуг і конкурентоспроможність освітньої діяльності вітчизняних закладів вищої освіти [7].

Водночас ряд учених вивчали питання фінансування освіти після кризи та в умовах воєнного стану, зокрема: Н. М. Назукова – інструментарій оцінки напрямів бюджетного фінансування освіти в посткризовий період [8]; Г. М. Терещенко, Н. Б. Пронь, О. Ю. Анісімова – надання міжнародної фінансової допомоги для організації освітнього процесу в умовах запровадження воєнного стану в Україні [9]; І. Б. Шевчук, А. В. Шевчук – ви-

клики для системи вищої освіти України, що постали перед нею після російського вторгнення у 2022 р., у т. ч. скорочення фінансування [10].

Метою статті є дослідження особливостей фінансування освіти України з бюджетів різних рівнів в умовах війни. Для її досягнення поставлено такі завдання:

1) проаналізувати вартісні показники зруйнованих і пошкоджених унаслідок війни активів сфери освіти та науки;

2) систематизувати й порівняти показники видатків на освіту з бюджетів різних рівнів у 2020–2022 рр.;

3) розглянути окремі аспекти фінансування безпеки та забезпечення доступу до освіти учасників освітнього процесу.

У роботі використано методи систематизації, порівняння, горизонтального й вертикального аналізу для вивчення абсолютних і відносних показників фінансування освіти з державного та місцевих бюджетів.

Військові дії призводять до значних економічних втрат і негативно впливають на державний та місцеві бюджети України, що зумовлює внесення коректив в обсяг планування їхньої дохідної частини й, відповідно, зміну пріоритетів спрямування фінансових ресурсів.

Згідно із Законом України «Про освіту», фінансування закладів, установ і організацій системи освіти здійснюється за рахунок коштів відповідних бюджетів, а також інших джерел, не заборонених законодавством:

– плати за надання освітніх та інших послуг відповідно до укладених договорів;

– плати за науково-дослідні роботи (послуги) та інші роботи, виконані

на замовлення підприємств, установ, організацій, інших юридичних та фізичних осіб;

– доходів від реалізації продукції навчально-виробничих майстерень, підприємств, цехів і господарств, від надання в оренду приміщень, споруд, обладнання;

– грантів вітчизняних і міжнародних організацій;

– дивідендів від цінних паперів, відсотків від депозитів і розміщення коштів спеціального фонду на поточних рахунках банків державного сектора;

– добровільних внесків у вигляді коштів, матеріальних цінностей, нематеріальних активів, одержаних від підприємств, установ, організацій, фізичних осіб;

– інших джерел, не заборонених законодавством [11].

До наслідків військової агресії в освітній сфері варто віднести скорочення запланованих видатків загального фонду державного бюджету у 2022 р. у галузі освіти й науки на суму понад 14 млрд грн. Зокрема, видатки за кодом програмної класифікації видатків та кредитування державного бюджету 2200000 МОН

скорочено на 3,9 млрд грн, у т. ч. на підготовку кадрів закладами вищої освіти та забезпечення діяльності їхніх баз практики – на 2,1 млрд грн. Видатки за кодом 2210000 МОН (загальнодержавні видатки та кредитування) скорочено на 10,85 млрд грн, у т. ч. освітню субвенцію з державного бюджету місцевим бюджетам – на 10,8 млрд грн [12]. Це свідчить про те, що для розвитку освіти необхідно терміново залучати додаткові джерела фінансових ресурсів, а також переходити в режим жорсткої економії.

Розглянемо ключові аспекти втрат і фінансування освіти в умовах війни.

1. Вартісні показники зруйнованих і пошкоджених унаслідок війни активів сфери освіти та науки.

Військові дії призвели до руйнування й пошкодження великої кількості об'єктів інфраструктури (табл. 1).

Як бачимо, кількість зруйнованих і пошкоджених об'єктів сягнула 3 170 од., а загальні збитки – майже 9 млрд дол. США. Найбільших втрат зазнали заклади вищої, середньої та дошкільної освіти. Але держава виділяє кошти для відновлення й ремонту освітніх закладів, забезпечен-

Таблиця 1

Вартісні показники зруйнованих і пошкоджених унаслідок війни активів сфери освіти та науки (24.02.2022–24.02.2023)

Об'єкти	Первісна кількість об'єктів, од.	Кількість зруйнованих об'єктів, од.	Оцінка втрат, млрд дол. США	Кількість пошкоджених об'єктів, од.	Оцінка втрат, млрд дол. США	Загальна оцінка втрат, млрд дол. США
Заклади дошкільної освіти	15 335	230	0,495	679	0,583	1,078
Заклади середньої освіти	13 991	434	1,687	1 063	1,654	3,341
Заклади професійної (професійно-технічної) освіти	-	23	0,246	39	0,169	0,415
Заклади фахової передвищої освіти	129	2	0,011	16	0,029	0,040
Заклади вищої освіти	515	204	2,369	324	1,503	3,872
Заклади позашкільної освіти	-	10	0,051	16	0,033	0,084
Заклади спеціалізованої освіти	-	12	0,055	28	0,051	0,106
Наукові установи	213	-	-	90	0,008	0,008
Разом	30 183	915	4,914	2 255	4,030	8,944

Складено авторами за: [13, с. 36].

ня нормального освітнього процесу. Кошти залучаються також з інших джерел, зокрема від іноземних організацій, благодійників.

2. Фінансування освіти в умовах війни з бюджетів різних рівнів.

Спочатку розглянемо, як змінювалися видатки держбюджету України на освіту, на підставі даних табл. 2. Зауважимо, що для адекватності оцінювання показників 2022 р., в аналіз включено й довоєнний період, 2020–2021 рр.

Аналізуючи абсолютні показники, бачимо, що у 2021 р., порівняно з 2020 р., видатки на освіту з держбюджету України зросли майже на 11 млрд грн, або 20,77 %, за всіма її видами, крім післядипломної освіти. Найбільше зростання спостерігалось для показника фахової передвищої та вищої освіти – понад 9 млрд грн. А вже у 2022 р. видатки, порівняно з 2021 р., значно знизилися – більш ніж на 5 млрд грн, або 8,35 %, причому зменшення фінансування відбулося за всіма її видами, крім професійної (професійно-технічної) освіти, інших закладів і заходів у сфері освіти.

Аналіз відносних показників показує, що найбільшу частку у видатках на освіту в досліджуваному періоді становила фахова передвища та вища освіта (понад 80 %), причому ця частка щорічно зростала.

Зауважимо, що частка видатків на освіту в держбюджеті за аналізований період дорівнювала: у 2020 р. – 4,1 %; у 2021 р. – 4,28 %; у 2022 р. – 2,16 % [14]. Тобто війна внесла значні корективи як в абсолютні, так і у відносні показники фінансування вітчизняної освіти з держбюджету.

Перейдемо до аналізу видатків місцевих бюджетів України на освіту у 2020–2022 рр. на підставі даних табл. 3.

Отже, у 2021 р., порівняно з 2020 р., видатки на освіту з місцевих бюджетів України зросли більш ніж на 49 млрд грн, або 24,9 %, за всіма її видами. Найістотніше зростання спостерігалось для показника загальної середньої освіти (понад 27 млрд грн) і дошкільної освіти (понад 11 млрд грн). Однак у 2022 р., порівняно з 2021 р., видатки значно знизилися – більш ніж на

Таблиця 2

Видатки Державного бюджету України на освіту у 2020–2022 рр.

Найменування	2020		2021		2022		Відхилення, млн грн	
	млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%	2021/2020	2022/2021
Освіта в цілому	52 857,31	100,00	63 837,12	100,00	58 508,07	100,00	10 979,81	-5 329,05
Загальна середня освіта	369,12	0,70	494,01	0,77	475,68	0,81	124,89	-18,33
Професійна (професійно-технічна) освіта	392,47	0,74	459,91	0,72	484,63	0,83	67,44	24,72
Фахова передвища та вища освіта	44 498,19	84,19	53 795,12	84,27	49 888,52	85,27	9 296,93	-3 906,60
Післядипломна освіта	1 066,31	2,02	980,36	1,54	311,43	0,53	-85,95	-668,93
Позашкільна освіта та заходи із позашкільної роботи з дітьми	335,09	0,63	642,15	1,01	378,98	0,65	307,06	-263,17
Програми матеріального забезпечення закладів освіти	524,78	0,99	680,51	1,07	93,34	0,16	155,73	-587,17
Фундаментальні та прикладні дослідження і розробки у сфері освіти	1 315,30	2,49	1 746,68	2,74	1 218,16	2,08	431,38	-528,52
Інші заклади та заходи у сфері освіти	4 356,05	8,24	5 038,38	7,89	5 657,33	9,67	682,33	618,95

Складено авторами за: [14].

Видатки місцевих бюджетів України на освіту у 2020–2022 рр.

Найменування	2020		2021		2022		Відхилення, млн грн	
	млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%	2021/2020	2022/2021
Освіта в цілому*	199 425,84	100,00	249 077,43	100,00	232 250,40	100,00	49 651,59	-16 827,03
Дошкільна освіта	37 559,90	18,83	48 599,57	19,51	40 708,53	17,53	11 039,67	-7 891,04
Загальна середня освіта	122 075,09	61,21	149 496,87	60,02	144 823,75	62,36	27 421,78	-4 673,12
Професійна (професійно-технічна) освіта	11 123,17	5,58	13 720,39	5,51	15 015,74	6,47	2 597,22	1 295,35
Фахова передвища та вища освіта	8 905,12	4,47	11 048,38	4,44	10 848,87	4,67	2 143,26	-199,51
Післядипломна освіта	727,69	0,36	903,43	0,36	888,09	0,38	175,74	-15,34
Позашкільна освіта та заходи із позашкільної роботи з дітьми	11 008,14	5,52	13 425,99	5,39	12 575,45	5,41	2 417,85	-850,54
Інші заклади та заходи у сфері освіти	8 026,74	4,02	11 882,80	4,77	7 389,96	3,18	3 856,06	-4 492,84

* Загальні показники можуть не відповідати сумі часткових унаслідок заокруглення даних.

Складено авторами за: [14].

16 млрд грн, або 6,76 %, причому зменшення фінансування відбулося за всіма її видами, крім професійної (професійно-технічної) освіти.

Аналізуючи відносні показники, бачимо, що найбільші частки видатків спостерігалися для загальної середньої освіти (понад 60 %) та дошкільної освіти (понад 17 %).

Зауважимо, що частка видатків на освіту в місцевих бюджетах за аналізований період щорічно зростала та становила: у 2020 р. – 41,71 %; у 2021 р. – 43,74 %; у 2022 р. – 47,96 % [14]. Отже, місцеві бюджети приділяють фінансуванню сфери освіти дедалі більшу увагу.

Якщо порівнювати видатки на освіту з різних бюджетів, можна помітити, що в місцевих бюджетах вони були більшими, ніж у державному: у 2020 р. – у 3,77 раза; у 2021 р. – у 3,9 раза; у 2022 р. – у 3,97 раза.

І насамкінець проаналізуємо видатки на освіту одного з бюджетів місцевого самоврядування, а саме Прилісненської сільської територіальної громади (Волинська область), протягом 2020–2022 рр. на підставі даних табл. 4.

Як бачимо, у 2021 р., порівняно з 2020 р., видатки на освіту з бюджету Прилісненської громади зросли за всіма її видами на суму понад 32 млн грн, або 88,75 %. Найбільше зростання спостерігалося для показника загальної середньої освіти – понад 24 млн грн. У 2022 р., порівняно з 2021 р., видатки на освіту помітно знизилися – на більш ніж 1 млн грн, або 2,63 %, причому зменшення фінансування відбулося за такими її видами, як дошкільна освіта, інші заклади та заходи у сфері освіти.

Аналіз відносних показників вказує на домінування у видатках на освіту, аналогічно до показників місцевих бюджетів України, часток загальної середньої освіти (понад 80 %) і дошкільної освіти (понад 10 %).

Зауважимо, що частка видатків на освіту в бюджеті Прилісненської громади за досліджуваний період щорічно зростала та становила: у 2020 р. – 62,5 %; у 2021 р. – 77,14 %; у 2022 р. – 77,9 % [14]. Тобто динаміка частки видатків у цьому бюджеті аналогічна її динаміці в місцевих бюджетах.

Таблиця 4

Видатки Прилісненської сільської територіальної громади на освіту у 2020–2022 рр.

Найменування	2020		2021		2022		Відхилення, тис. грн	
	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	2021/2020	2022/2021
Освіта в цілому*	36 769,13	100,00	69 400,44	100,00	67 576,69	100,00	32 631,31	-1 823,75
Дошкільна освіта	3 593,91	9,77	9 637,56	13,89	7 033,88	10,41	6 043,65	-2 603,68
Загальна середня освіта	31 312,50	85,16	56 051,27	80,77	57 128,72	84,54	24 738,77	1 077,45
Позашкільна освіта та заходи із позашкільної роботи з дітьми	1 141,08	3,10	1 592,42	2,29	1 822,04	2,70	451,34	229,62
Інші заклади та заходи у сфері освіти	721,67	1,96	2 119,19	3,05	1 592,06	2,36	1 397,52	-527,13

* Загальні показники можуть не відповідати сумі часткових унаслідок заокруглення даних.
Складено авторами за: [14].

3. Фінансування безпеки та забезпечення доступу до освіти учасників освітнього процесу.

В умовах воєнного стану держава та органи місцевого самоврядування повинні приділяти велику увагу створенню безпечних умов для навчання в закладах освіти. Зокрема, у Державному бюджеті України на 2023 р. передбачено видатки на МОН у розмірі 52,5 млрд грн (за кодом 2200000) і 90,3 млрд грн (за кодом 2210000), з яких 1,5 млрд грн становить субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на облаштування безпечних умов у закладах загальної середньої освіти [15].

Ця субвенція спрямовується виключно на реалізацію проектів, пов'язаних із будівництвом, реконструкцією, реставрацією й капітальним ремонтом захисних споруд цивільного захисту в закладах загальної середньої освіти. Основними умовами для її отримання є:

– чисельність учнів (не менше 200 – для опорних закладів освіти, не менше 350 – для інших закладів загальної середньої освіти);

– співфінансування з місцевих бюджетів (орієнтовні пропорції залежать від індексу податкової спроможності громади – 70/30, 80/20, 90/10, 95/5);

– відсутність у закладі освіти укриття або наявність такого, що потребує капітального ремонту;

– проєкт має завершитися до кінця 2023 р.

Співфінансування з місцевих бюджетів здійснюється згідно з їхнім розписом [16].

Водночас Європейський Союз виділив кошти в розмірі 10 млн євро на забезпечення доступу до освіти для дітей в умовах повномасштабної війни (постачання ноутбуків і планшетів), Республіка Корея – 4 млн дол. США на підтримку формальної та неформальної освіти для дітей в Україні (постачання ноутбуків) [17]. І це не вичерпний перелік благодійної допомоги вітчизняним закладам освіти.

Зауважимо, що, на думку О. Ю. Анісімової, країни, які беруть безпосередню участь у збройному конфлікті, не можуть самостійно забезпечити ефективне фінансування системи освіти, тому потребують міжнародної фінансової допомоги. Дослідницею встановлено, що наразі лише 29 країн є донорами офіційної допомоги для розвитку у сфері освіти, причому більшу її частину надають п'ять країн – Німеччина, Франція, США, Японія, Норвегія [18].

Отримані результати дають підстави для таких висновків. По-перше, військові дії в Україні призвели до вкрай важких наслідків для інфраструктури освітніх закладів: за рік зруйновано та пошкоджено 3 170 об'єктів, загальна сума збитків сягнула майже 9 млрд дол. США. Держава більше не в змозі фінансувати сферу освіти і науки на довоєнному рівні, тому видатки загального фонду державного бюджету, заплановані у 2022 р. на її фінансування, було скорочено на більш ніж 14 млрд грн.

По-друге, аналіз фінансування освіти в умовах війни з бюджетів різних рівнів вказує на значне скорочення видатків. Так, у 2022 р. видатки на освіту з Державного бюджету України знизилися, порівняно з 2021 р., більш ніж на 5 млрд грн (8,35 %), причому зменшення фінансування спостерігалось за всіма її видами, крім професійної (професійно-технічної) освіти, інших закладів і заходів у сфері освіти. Видатки на освіту з місцевих бюджетів у 2022 р. також істотно знизилися – більш ніж на 16 млрд грн (6,76 %), причому зменшення фінансування відбулося за всіма її видами, крім професійної (професійно-технічної) освіти.

Порівняння видатків на освіту з різних бюджетів свідчить про те, що в місцевих бюджетах вони були більшими, ніж у державному бюджеті: у 2020 р. – у 3,77 раза, у 2021 р. – у 3,9 раза, у 2022 р. – у 3,97 раза. Однак найвищу частку у видатках на освіту в аналізованому періоді в держбюджеті становила фахова передвища та вища освіта (понад 80 %), а в місцевих бюджетах – загальна середня (понад 60 %) і дошкільна (понад 17 %) освіта.

По-третє, задля безпеки освітнього процесу в держбюджеті на 2023 р. було закладено 1,5 млрд грн на субвенцію місцевим бюджетам для облаштування безпечних умов у закладах загальної середньої освіти.

Зважаючи на війну, що триває, та складні фінансові умови, заклади освіти всіх рівнів повинні диверсифікувати джерела фінансування. Згідно із Законом України «Про освіту», можливостями для збільшення фінансування є:

- зростання пропозиції освітніх та інших послуг;

- розширення пропозиції платних науково-дослідних чи інших робіт (послуг) для юридичних і фізичних осіб;

- нарощення випуску конкурентоспроможної продукції навчально-виробничих майстерень, підприємств, цехів і господарств; надання в оренду приміщень, споруд, обладнання;

- активне подання заявок на гранти вітчизняних і міжнародних організацій, участь у міжнародних програмах (Tempus, Erasmus+ тощо);

- розміщення коштів спеціального фонду на поточних рахунках банків державного сектора;

- заохочення благодійників (у т. ч. успішних випускників) до добровільних внесків у вигляді коштів, матеріальних цінностей, нематеріальних активів тощо.

Органи державної та місцевої влади, у свою чергу, мають приділити особливу увагу фінансуванню сфери освіти, зокрема активно залучати кошти міжнародних організацій, благодійних фондів тощо, у т. ч. на умовах співфінансування різноманітних заходів і проектів. Отримані фінансові ресурси можуть витратитися на реконструкцію освітніх закладів, підвищення без-

14. Державний веб-портал бюджету для громадян : офіц. вебсайт. URL: <https://openbudget.gov.ua>.

15. Про Державний бюджет України на 2023 рік : Закон України від 03.11.2022 № 2710-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2710-20#Text>.

16. Деякі питання надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на облаштування безпечних умов у закладах загальної середньої освіти : постанова Кабінету Міністрів України від 28.04.2023 № 419. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/419-2023-%D0%BF#Text>.

17. Забезпечення освіти в умовах широкомасштабної війни: ЮНІСЕФ та ЄС діють разом. *АрміяInform* : вебсайт. 2023. URL: <https://armyinform.com.ua/2023/04/28/zabezpechennya-osvity-v-umovah-shyrokomashtabnoyi-vijny-yunisef-ta-yes-diyut-razom/>.

18. *Анісімова О. Ю.* Світовий досвід фінансування галузі освіти в умовах воєнного стану. *Освітня аналітика України*. 2022. Вип. 3 (19). С. 104–118. DOI: <https://doi.org/10.32987/2617-8532-2022-3-104-118>.

Olesia Totska

Dr. Sc. (Economics), Professor, Lesya Ukrainka Volyn National University, Lutsk, Ukraine, Totska.Olesia@vnu.edu.ua

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4748-2134>

Ivanna Tytarenko

Lesya Ukrainka Volyn National University, Lutsk, Ukraine, ivanna.tytarenko@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0004-4507-7164>

EDUCATION FUNDING IN UKRAINE FROM THE BUDGETS OF DIFFERENT LEVELS DURING THE WAR

Abstract. *As a result of russia's invasion of Ukraine in February 2022, Ukraine's education sector suffered serious destruction and losses. The purpose of the article is to study the features of financing Ukrainian education from budgets of different levels in the context of war. To achieve this goal, the following tasks have been set: to analyze the value of destroyed and damaged assets of the education and science sector; to systematize and compare indicators of education expenditures from budgets of different levels in 2020–2022; to consider certain aspects of financing security and ensuring access to education for participants in the educational process. The following research methods were used in the study: systematization, comparison, horizontal and vertical analysis. It is indicated that the number of destroyed and damaged educational facilities reached 3,170, with a total estimated damage of almost 9 billion USD. Higher, secondary and preschool education institutions suffered the greatest losses. It is estimated that in 2022, compared to 2021, expenditures on education from the State Budget of Ukraine decreased by 8,35%, and from local budgets – by 6,76%. The data shows that in 2020–2022, the largest share of state budget expenditures on education was occupied by professional pre-higher and higher education (over 80%); in local budget expenditures – general secondary education (over 60%) and preschool education (over 17%). The following recommendations for educational institutions were formulated: to increase the supply of paid educational and research services; to increase the production of competitive products; to actively apply for grants from domestic and international*

organizations; to encourage benefactors to make voluntary contributions, etc. State and local authorities are recommended to pay special attention to financing the education sector.

Keywords: financing, education in Ukraine, state budget, local budgets, expenditures.

References

1. Gapon, V., Barabash, O., & Chytaieva, K. (2022). The impact of European integration processes on the prospects of reforming the financial system of general secondary education in Ukraine. *Educational Analytics of Ukraine*, 4(20), 98-117. DOI: <https://doi.org/10.32987/2617-8532-2022-4-98-117> [in Ukrainian].
2. Londar, S., Bakhrushyn, V., Londar, L., Gapon, V., & Pron, N. (2022). Ways to improve the budget support of school education development in Ukraine. *Educational Analytics of Ukraine*, 5(21), 5-24. DOI: <https://doi.org/10.32987/2617-8532-2022-5-5-24>.
3. Pochynok, N. V., Benko, I. D., & Sysiuk, S. V. (2021). Financial provision of institutions of professional pre-higher education: the essence, normative, organizational and accounting aspects. *Business Inform*, 7, 84-90. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-7-84-90> [in Ukrainian].
4. Totska, O. L. (2020). *Managing the development of higher education of Ukraine in European educational area*. Lutsk: Vezha-Druk. Retrieved from <https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/20037> [in Ukrainian].
5. Totska, O. L. (2022). Financial aspects of scientific activity of higher education institutions in the regions of Ukraine and strategy of commercialization of its results. *Journal of Management & Technology, Special Edition*, 22, 34-57. Retrieved from https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/20697/1/article_81%20%28eng%29.pdf.
6. Totska, O. (2023). Financing of scientific work in agricultural universities of Ukraine. *Scientific Papers. Series: Management, Economic Engineering in Agriculture and Rural Development*, 23(1), 829-836. Retrieved from https://managementjournal.usamv.ro/pdf/vol.23_1/Art87.pdf.
7. Chytaieva, K., & Bulharina, L. (2021). Analysis of financial flows in higher education institutions under jurisdiction of the Ministry of Education and Science of Ukraine. *Educational Analytics of Ukraine*, 3(14), 58-69. DOI: <https://doi.org/10.32987/2617-8532-2021-3-58-69> [in Ukrainian].
8. Nazukova, N. (2021). A toolkit for assessing the directions of budget financing of education in post-crisis conditions. *Economy and forecasting*, 3, 118-130. DOI: <https://doi.org/10.15407/eip2021.03.118> [in Ukrainian].
9. Tereshchenko, H. M., Pron, N. B., & Anisimova, O. Yu. (2022). International financial support for the organization of the educational process under the martial law in Ukraine. *Ukrainian society*, 2(81), 169-180. DOI: <https://doi.org/10.15407/socium2022.02.169> [in Ukrainian].
10. Shevchuk, I., & Shevchuk, A. (2022). Educational analytics through the prism of war: challenges and opportunities for higher education in Ukraine. *Economy and society*, 39. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-39-80> [in Ukrainian].
11. Verkhovna Rada of Ukraine. (2017). *On education* (Act No. 2145-VIII, September 5). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> [in Ukrainian].
12. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2022). *On the allocation of funds to the state budget reserve fund* (Decree No. 401, April 1). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/401-2022-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
13. Kyiv School of Economics. (2023). *Report on the direct damage of the infrastructure from the destruction caused by russia's military aggression against Ukraine a year after the*

start of the full-scale invasion. Retrieved from https://kse.ua/wp-content/uploads/2023/03/UKR_Feb23_FINAL_Damages-Report-1.pdf [in Ukrainian].

14. State budget web portal for citizens. (2023). Official site of Ministry of Finance of Ukraine. Retrieved from <https://openbudget.gov.ua> [in Ukrainian].

15. Verkhovna Rada of Ukraine. (2022). *On the State Budget of Ukraine for 2023* (Act No. 2710-IX, November 3). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2710-20#Text> [in Ukrainian].

16. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2023). *Some issues regarding the provision of subvention from the state budget to local budgets for the provision of safe conditions in general secondary education institutions* (Resolution No. 419, April 28). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/419-2023-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].

17. ArmyInform. (2023). *Delivering education in the face of full-scale war: UNICEF and the EU working together*. Retrieved from <https://armyinform.com.ua/2023/04/28/zabezpechennya-osvity-v-umovah-shyrokomashtabnoyi-vijny-yunisef-ta-yes-diyut-razom/> [in Ukrainian].

18. Anisimova, O. (2022). Financing education sector during the martial law: best practices. *Educational Analytics of Ukraine*, 3(19), 104-118. DOI: <https://doi.org/10.32987/2617-8532-2022-3-104-118>.